

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نپاشد تن من مباد بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Historical

تاریخی

محمد شریف منصور

۲۲ جولای ۲۰۲۱

محمد شریف منصور

کهن بامیان و بت های آن

در گذشته های دور بامیان جدا از آن که در مسیر جاده ابریشم قرار داشته و پذیرای کاروان های بسیاری بود یک شهر مهم مذهبی هم به شمار می رفت که زائران بسیاری را به سوی خود می کشاند ، مردم کشورهای مختلف با تمایل کامل برای مشاهده مجسمه ۵۳ متری بودا که تندیس ۳۸ متری {که ارتفاع آن را ۳۵ متر هم نوشته اند} دیگری هم در ۴۰۰ متری آن قرار داشت به بامیان سفر می کردند، در کنار این دو تندیس ، پیکره دیگری هم از بودا در یکی از معابد بامیان بود که به بودای خوابیده مشهور است و حالت بودا را در نیروانا مجسم می کرد .

نیروانا در آئین بودائی آخرین مرحله سلوک است و تنها راه نجات پنداشته می شود ، به گفته دکتر "ضیائی" واژه نیروانا واژه ای است که ریشه در زبان سانسکریت دارد و از حیث لغوی ، معنای سلبی خاموش شده را می دهد و در بررسی وجوه اشتقاق این واژه دو قول دیده می شود:

الف) ریشه این واژه ترکیبی است از دو واژه " ni " به معنای نه و " va " به معنای وزیدن ، باد زدن و دمیدن است که در این صورت " nirvaina " اسم مفعول از فعل nisvai است که به معنای خاموش شدن چراغ، آتش و مانند آن و nirvaina به معنای خاموش شده، سرد شده و فرونشسته است. براساس قول دوم، این واژه مشتق از دو کلمه nir به معنای رو گرداندن و vaina به معنای شهوت، تشنگی و طلب است که در این صورت nirvaina به معنای دوری و پرهیز از شهوت است . (۱)

"سیدهارتا" که بعدها بودا نامیده شد حدود پنجمصد سال پیش از میلاد ظهور کرد و آئین تازه ای به وجود آورد ، آموزه های او انشعابی از آموزه های دین ودائی بود ، بودا در سال ۵۴۴ و یا ۴۸۷ در سن هشتاد سالگی درگذشت . (۲)

آئین او به مرور زمان گسترش یافت و پیروان او در سرزمین های مختلف مجسمه های او را ساختند یکی از این سرزمین ها بامیان بود .باستان شناسان معتقدند که ساختن این تندیس ها قرن ها زمان برده است و به گفته آنها ابتداء تندیس ۳۸ متری ساخته شده و پس از آن تندیس بزرگتر را ساخته اند چون کم و کاستی هائی که در تندیس کوچکتر قابل مشاهده بود در تندیس بزرگ تر دیده نمی شد. (۳)

به مرور زمان و با کم رنگ شدن اهمیت آئین بودائی زائران جای شان را به جهانگردانی سپردند که از کنار و گوشه های جهان برای دیدن یکی از عجایب بزرگ دنیا یعنی تندیس های بامیان به آن جا سفر می کردند و به همین خاطر کم شدن زائران از اهمیت بامیان نکاست ، در حال حاضر هم گردشگر های بسیاری به بامیان می آیند و با آن که اکنون جاذبه های توریستی و مناظر طبیعی مانند بند امیر هم جهانگردان را به سوی خود فرامی خواند اما به نظر نمی رسد هیچ چیز دیگری بتواند جای خالی تندیس های بامیان را پر کند .

در سطرهای قبل از زائرانی که از بامیان بازدید می کردند سخن گفتیم، یکی از این زائران "هیوان تسانگ" زائر چینی بود که در سال ۶۳۲ از بامیان دیدن کرده بود ، او در مورد بامیان می نویسد:

این مملکت در داخل کوه های پربرف واقع شده است ، ساکنان آن از کاری های کوهستانی استفاده و در شهرها آنجا با استفاده از وسایل محلی زندگی می کنند . پایتخت بزرگ مملکت متکی به جدار سنگی کوه متکی است و از دره عبور می کند طول این شهر از ۶ الی ۷ لی . . . است . (۴) {معادل ۳ و نیم تا ۴ کیلومتر}

و در مورد تندیس های بامیان می گوید :

به شمال- شرق شاهی در بغل کوه یک مجسمه سنگی بودا ایستاده که ارتفاع آن ۱۵۰ قدم است و به مشرق آن سموچ معبدی وجود دارد . به طرف شرق این معبد ، مجسمه برنجی (ساکيامونی) بودا وجود دارد که ارتفاع آن تقریباً ۱۰۰ قدم است، در یک معبد یک مجسمه خوابیده بودا دیده می شود که در نیروانا یعنی قبر داخل می شود و هزار قدم طول دارد. تزئینات تمام این مجسمه ها قابل تحسین است . (۵)

منابع :

- ۱_ بررسی تطبیقی فنا و نیروانا در آموزه های بودا، کارلوس کاستاندا و مولانا ، دکتر سید عبدالحمید ضیائی
- ۲_ کشف هند، جواهر لعل نهرو، برگردان محمود تفضلی ، ص ۱۶۳ و ۱۹۹
- ۳_ آثار عتیقه بودائی بامیان در هزارستان ، موسیو و مادام گودار و پروفیسور هاکن ، احمد علی کهزاد ، ص ۱۰۱ تا ۱۰۳
- ۴_ همان منبع ، ۱۶۶
- ۵_ همان ، ص ۱۷۱